

Ekologické chování

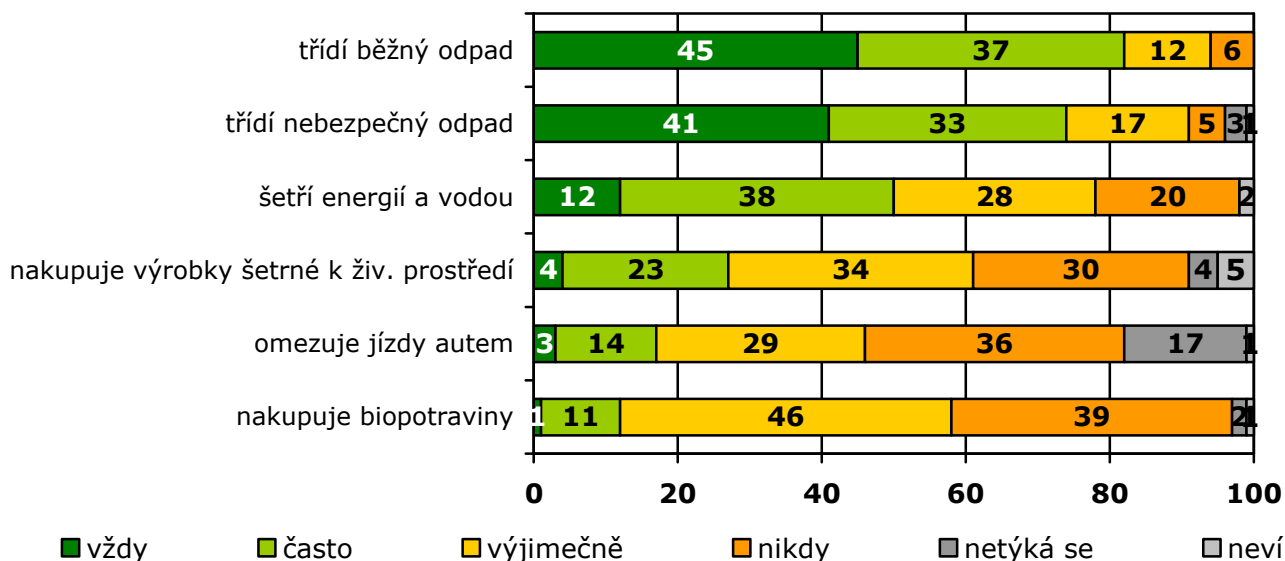
Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2011, v11-05</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>2. 5. – 9. 5. 2011</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1115</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OE.38, OE.39, OE.2, OE.26, OE.40</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>7. 7. 2011</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Gabriela Šamanová</i>

Centrum pro výzkum veřejného mínění v květnovém výzkumu zjišťovalo, zda se občané chovají šetrně k životnímu prostředí, zda jsou ochotni pro životní prostředí něco udělat a do jaké míry se zajímají o informace týkající se životního prostředí.

První otázka byla zaměřena na každodenní provoz domácnosti. Dotazovali jsme se na třídění odpadů, šetření vodou a energiemi, nakupování a omezování jízd autem¹. Z nabídnutých forem chování ohleduplného k životnímu prostředí je dle vyjádření respondentů v jejich domácnostech nejčastější třídění odpadu. 82 % dotázaných uvedlo, že „vždy“ nebo „často“ třídí běžný odpad; ke třídění nebezpečného odpadu se hlásí tři čtvrtiny občanů. Méně již lidé z důvodu ochrany životního prostředí šetří vodou a energiemi – jen necelá polovina (40 %). Necelá třetina (27 %) nakupuje výrobky šetrné k životnímu prostředí. Pouze necelá pětina občanů omezuje kvůli životnímu prostředí jízdy autem (17 %) a zhruba desetina nakupuje biopotraviny (12 %) (viz graf 1).

¹ Znění otázky: „Pokud jde o Vaši domácnost a) odevzdáváte, třídíte nebezpečný odpad, b) třídíte běžný odpad, c) nakupujete biopotraviny, d) řídíte se při nákupu výrobků (např. pracích prášků) tím, zda jsou šetrné k životnímu prostředí, e) omezujete jízdy autem z důvodu ochrany životního prostředí, f) šetříte energiemi a vodou z důvodu ochrany životního prostředí?“. Možnosti odpovědí: „vždy“, „často“, „výjimečně“, „nikdy“, „netýká se“, „neví“.

Graf 1: Chování domácností ohleduplné k životnímu prostředí² (%)

Podrobnější analýza ukázala, že chování ohleduplné k životnímu prostředí deklarují spíše lidé s vyšším vzděláním a s dobrou životní úrovní. Týká se to jak třídění všech druhů odpadů, tak i nakupování biopotravin a výrobků šetrných k životnímu prostředí, kde však vedle ekologických důvodů může hrát určitou roli i ekonomické hledisko.

Z hlediska věku se projeví rozdíly v nakupování výrobků šetrných k životnímu prostředí a biopotravin – těmito činnostem se méně než ostatní věnují lidé starší šedesáti let. Rozdíly mezi pohlavími se ukázaly u třídění běžného odpadu, nakupování výrobků šetrných k životnímu prostředí a u šetření energiemi a vodou – častější jsou u žen. V případě omezování jízd autem z důvodu ochrany životního prostředí se žádné statisticky významné rozdíly neprojeví.

Tabulka 1: Chování domácností – časové srovnání (%)

	+/- 2002	+/- 2004	+/- 2005	+/- 2006	+/- 2007	+/- 2008	+/- 2009	+/- 2011
třídí běžný odpad	56/42	67/32	74/24	76/23	78/21	81/18	80/18	82/18
třídí nebezpečný odpad	57/36	70/26	72/24	71/18	72/20	71/21	75/19	74/22
šetří energie a vodu	40/56	42/54	46/50	48/46	53/44	48/48	47/50	49/48
nakupuje výrobky šetrné k živ. prostředí	43/44	26/61	31/56	32/54	34/55	29/59	29/61	27/64
omezuje jízdu autem	16/75	15/76	18/73	17/57	15/57	12/61	13/64	17/65
nakupuje biopotraviny	--	--	--	--	--	12/82	11/85	12/85

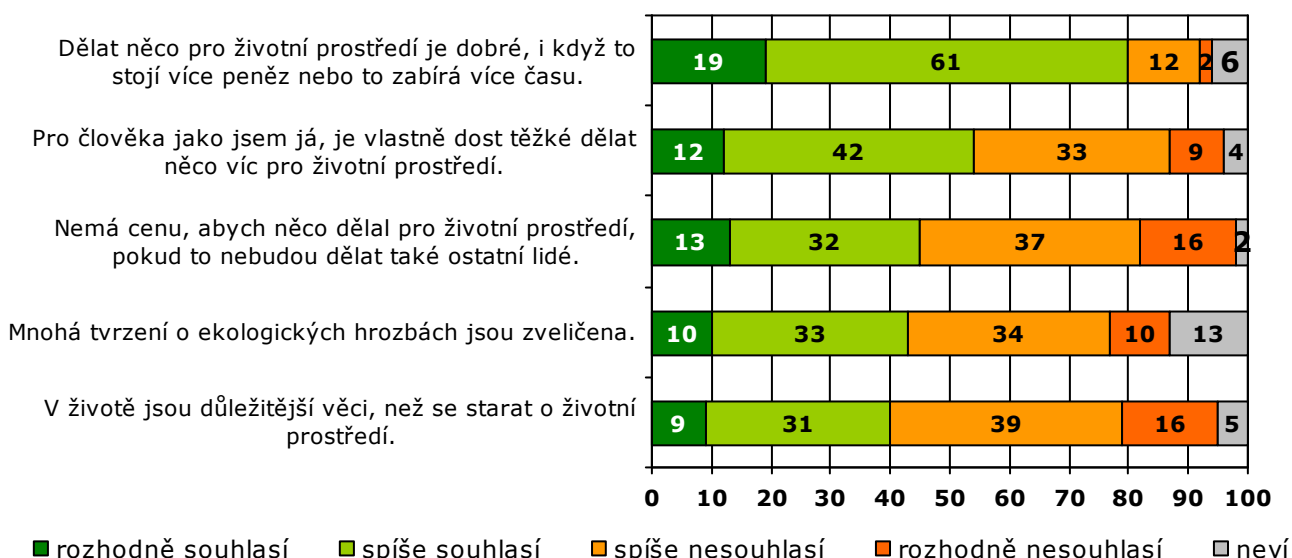
Pozn.: Plus označuje součet odpovědí „vždy“ a „často“, mínus součet odpovědí „výjimečně“ a „nikdy“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, od roku 2006 rovněž „netýká se“.

² Znění otázky: „Pokud jde o Vaši domácnost... a) odevzdáváte, třídíte nebezpečný odpad, b) třídíte běžný odpad, c) nakupujete biopotraviny, d) řídíte se při nákupu výrobků (např. pracích prášků) tím, zda jsou šetrné k životnímu prostředí, e) omezujete jízdy autem z důvodu ochrany životního prostředí, f) šetříte energiemi a vodou z důvodu ochrany životního prostředí?“. Možnosti odpovědí: „vždy“, „často“, „výjimečně“, „nikdy“, „netýká se“, „neví“.

Tabulka 1 přináší časové srovnání let 2002 až 2011. Od roku 2002 stoupal počet lidí, kteří třídí běžný a nebezpečný odpad, tento růst se ale již v podstatě zastavil. V posledních letech k žádným výrazným změnám v chování ohleduplnému k životnímu prostředí nedošlo. Změna mezi lety 2005 a 2006 u položky „omezuje jízdu autem z důvodu ochrany životního prostředí“ je způsobena rozšířením škály odpovědí o variantu „netýká se“.

Z grafu 2 vyplývá, že občané České republiky deklarují poměrně vysokou ochotu něco dělat pro životní prostředí – 80 % souhlasilo, že je to dobré, i když je třeba obětovat čas nebo peníze. „Rozhodný“ souhlas ovšem vyjádřila jen přibližně pětina dotázaných (19 %). Více než polovina občanů České republiky (54 %) tvrdí, že je pro ně těžké dělat něco víc pro životní prostředí, a 45 % považuje takovou činnost za zbytečnou, pokud to nebudou dělat i ostatní lidé. Necelá polovina (43 %) občanů souhlasí s výrokem, že tvrzení o ekologických hrozbách jsou zveličena. 40 % občanů se domnívá, že jsou důležitější věci, než starost o životní prostředí.

Graf 2: Ochota dělat něco pro životní prostředí³ (%)

Obecně větší ochotu udělat něco pro životní prostředí projevují stejně jako u předchozí otázky lidé, kteří hodnotí svou životní úroveň jako dobrou, a lidé s vysokoškolským vzděláním. Lidé starší 60 let mají častěji než ostatní pocit, že je pro ně těžké něco pro životní prostředí udělat. Muži častěji souhlasí s tím, že tvrzení o ekologických hrozbách jsou zveličena. U výroku o významu péče o životní prostředí nebyly zjištěny žádné sociodemografické rozdíly.

Srovnání s loňským rokem přináší tabulka 2. Letos se více dotázaných domnívá, že ekologické hrozby jsou zveličovány. Časová řada je však pro posouzení pohybu názorů občanů České republiky zatím příliš krátká.

³ Znění otázky: „Do jaké míry souhlasíte či nesouhlasíte s těmito výroky?

a) Pro člověka jako jsem já, je vlastně dost těžké dělat něco víc pro životní prostředí, b) Dělat něco pro životní prostředí je dobré, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času, c) V životě jsou důležitější věci, než se starat o životní prostředí, d) Nemá cenu, abych něco dělal pro životní prostředí, pokud to nebudou dělat také ostatní lidé, e) Mnohá tvrzení o ekologických hrozbách jsou zveličena.“ Možnosti odpovědí: „rozhodně souhlasí“, „spíše souhlasí“, „spíše nesouhlasí“, „rozhodně nesouhlasí“, „neví“.

Tabulka 2: Ochota – časové srovnání (%)

	+/- 2008	+/- 2009	+/- 2011
Dělat něco pro životní prostředí je dobré, i když to stojí více peněz nebo to zabírá více času.	82/11	86/11	80/14
Pro člověka jako jsem já, je vlastně dost těžké dělat něco víc pro životní prostředí.	62/36	55/43	54/42
Nemá cenu, abych něco dělal pro životní prostředí, pokud to nebudou dělat také ostatní lidé.	44/52	42/57	45/53
Mnohá tvrzení o ekologických hrozbách jsou zveličena.	32/62	36/52	43/44
V životě jsou důležitější věci, než se starat o životní prostředí.	31/50	36/59	40/55

Pozn.: Plus označuje součet odpovědí „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, mínus součet odpovědí „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

V otázce konkrétních aktivních kroků ve prospěch ochrany životního prostředí jsou občané vcelku zdrženliví. Čtvrtina dotázaných se během posledních pěti let zúčastnila aktivit na ochranu přírody. 17 % podepsalo petici a 14 % finančně podpořilo skupinu zabývající se ochranou životního prostředí. Desetina občanů se snažila ovlivnit rozhodování úřadů a 5 % respondentů se zúčastnilo protestu nebo demonstrace týkající se ochrany životního prostředí (viz tabulku 3).

Tabulka 3: Aktivní kroky ve prospěch životního prostředí⁴ (%)

	2004 +/-	2005 +/-	2006 +/-	2007 +/-	2008 +/-	2011 +/-
zúčastnil se aktivit na ochranu přírody (např. brigáda)	33/66	34/66	37/62	34/65	35/64	26/73
podepsal petici	14/82	13/85	16/82	17/81	15/84	17/81
dal peníze	11/87	14/84	12/86	13/86	13/85	14/85
snažil se ovlivnit rozhodování úřadů	-	-	-	-	10/90	9/90
zúčastnil se demonstrace	5/95	4/96	5/94	5/94	6/94	5/94

Pozn.: „+“ znamená odpověď ANO, „-“ znamená odpověď NE.

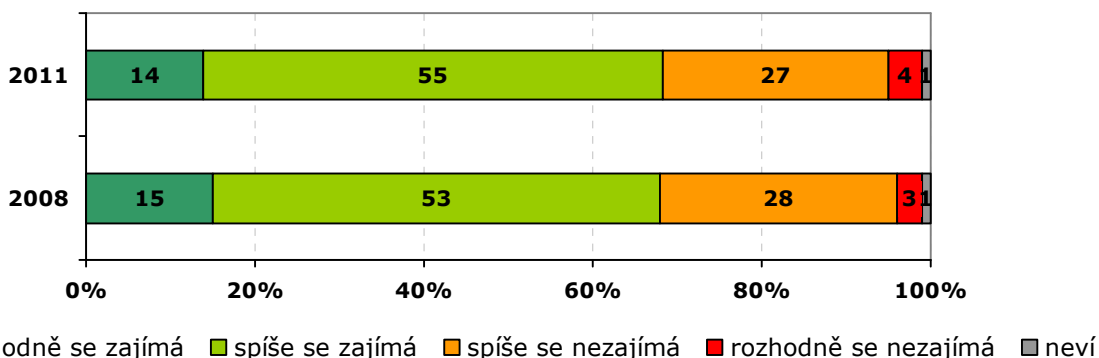
Konkrétní strategie, jak ovlivnit otázky životního prostředí, je podmíněna generačně. Mladí lidé častěji tíhnou k tomu projevit svůj nesouhlas účastí na demonstraci, naopak s přibývajícím věkem stoupá angažovanost formou petic, finanční podpory a ovlivňování úřadů. I zde platí, že lidé s vyšším vzděláním se do ochrany životního prostředí zapojují častěji.

Zájem o poznatky, jak být šetrný k životnímu prostředí, projevují zhruba dvě třetiny občanů (69 %), přičemž 14 % svůj zájem projevuje poměrně silně (viz graf 3). V případě zájmu o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí, hraje zásadní roli vzdělání a životní úroveň. Čím vyšší je dosažené vzdělání, tím častěji lidé projevují zájem o tento

⁴ Znění otázky: „V posledních pěti letech jste: a) podepsal petici týkající se životního prostředí, b) dal peníze na podporu nějaké skupiny, hnutí, které se zabývá ochranou životního prostředí, c) zúčastnil se protestu nebo demonstrace, které se týkaly životního prostředí, d) zúčastnil se aktivit na ochranu přírody–např. brigády, obnovy zeleně, e) snažil se ovlivnit (např. dopisem, účastí na jednání zastupitelstva) rozhodování úřadů ve prospěch životního prostředí?“⁴. Možnosti odpovědí: „ano“, „ne“, „neví“.

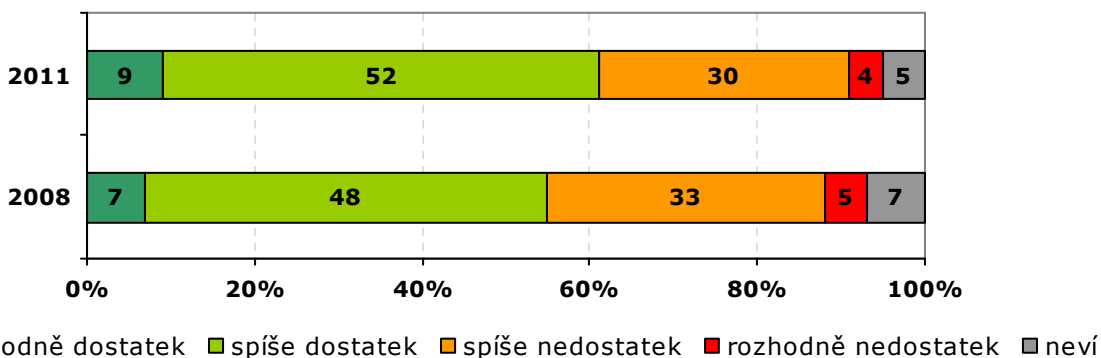
druh informací. Zrovna tak se zvyšuje podíl lidí zajímajících se o poznatky, jak být šetrný k životnímu prostředí, společně s tím, čím lépe respondenti hodnotí svou životní úroveň.

Graf 3: Zájem o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí⁵ (%)

O tom, že má dostatek informací, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí, je přesvědčeno 61 % populace starší 15 let (viz graf 4). Necelá třetina lidí pociťuje mírnější a pouze 4 % rozhodný nedostatek informací o ohleduplném přístupu k životnímu prostředí. Hodnocení dostatku informací o šetrném přístupu k přírodě zřetelně souvisí se zájmem o tyto poznatky. Lidé, kteří se podle svých slov zajímají o šetrné postupy vůči životnímu prostředí, častěji deklarují dostatek informací o této problematice, v případě lidí s rozhodným zájmem je to až 74 %. Podobně jako u předešlých otázek i v případě informací o ohleduplném chování k životnímu prostředí mají lidé s vyšším dosaženým vzděláním, maturitou nebo vysokou školou častěji dostatek informací ve srovnání s respondenty se základním vzděláním a vyučenými.

Graf 4: Hodnocení dostatku informací, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí⁶ (%)

⁵ Znění otázky: „Zajímáte se o informace, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí?“ Varianty odpovědí: rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte.

⁶ Znění otázky: „Máte dostatek či nedostatek informací o tom, jak se šetrně chovat k životnímu prostředí?“ Varianty odpovědí: rozhodně dostatek, spíše dostatek, spíše nedostatek, rozhodně nedostatek.